

Stockholm 220613

Angående Arkitektupphandling

Tekniska konsulter - Arkitekter Byggnad 104/22

Göteborg Inköp gör en ny ramavtalsupphandling av diverse arkitekttjänster. En tidigare upphandling av samma avbröts tidigare under året efter påpekanden från Sveriges Arkitekter och presumtiva leverantörer. Sveriges Arkitekter menade att den förra upphandlingen bröt mot den grundläggande principen om transparens i LOU och dessutom innehöll fler oklarheter och onödiga avsteg från ABK09.

Denna aktuella upphandling bedöms inte har rätat ut de oklarheter som fanns i den förra upphandlingen utan har snarare lagt till ytterligare lager av komplexitet som inte på minsta sätt gör den mer transparent utan snarare än mer otydlig. Risken för en anbudsgivare för att göra fel och därmed inte en kunna lämna in ett godkänt anbud bedöms som överhängande – även för en omsorgsfull och seriös anbudsgivare.

Det upphandlingen prövar är snarare anbudsgivarens kompetens att fylla i en djungel av tabeller och dokument än kompetensen och förmågan att faktiskt kunna leverera de kvalificerade tjänster som Göteborgs stad behöver. I denna djungel finns också en rad faror i form av svårbedömda avtalsvillkor som lurar att slå till under avtalstiden.

Den upphandlande enheten har inte vinnlagt sig om att göra en analys av konsekvenserna av upphandlingsunderlaget för de upphandlande enheter som ska använda sig av ramavtalen vilket kommer att göra det mycket svårt för dem att använda avtalet. Upphandlingen riskerar också att snarare avskräcka seriösa anbudsgivare än att locka de bästa konsulterna till att delta i upphandlingen.

Handlingarna innehåller ett sammelsurium av krav och önskemål, högt och lågt utspritt i olika delar av det nästa hundrasidiga dokumentet. Ett stickprov visar att kompetens gällande hållbarhet beskrivs på sju ställen. Ibland oklart om det är krav för upphandlingen, någon som ska bedömas i utvärderingen, kommer att vara ett avtalskrav eller bara en from förhoppning. Det handlar om allt från krav på miljöledningssystem, utvecklad affärsförståelse, kunskap om ekosystemtjänster och ljusdesign. Hållbarhets- och klimatfrågorna är avgörande för vår framtid – skulle det inte vara lite med seriöst att också behandla dem som sådana?

Exempel på beskrivningar av konsultens kompetens när det gäller hållbarhet:

1. Konsulten ska ha ett miljöledningssystem för att bli kvalificerad i upphandlingen – det är helt normalt. Mindre vanligt är att man kräver att konsulten ska vara

certifierad, det är en ganska omständlig och dyr process. Det finns till exempel endast ett företag i Sverige som kan erbjuda arkitektjänster som är certifierade enligt Svensk Miljödatabas och ett fåtal som är ISO certifierade. Detta kan vara en begränsade faktor för dem som vill delta i upphandlingen.

2. I Uppdragsföreskrifterna står under rubriken Omfattning, inklippt utan sammanhang:

Hållbarhet.

För att ta fram genomförbara och hållbara lösningar, behöver arkitekten ha en utvecklad affärsförståelse att hantera alla resurser (material, pengar, natur, befintliga byggnader, mänskliga resurser, mm) på ett ansvarsfullt sätt och som bidrar till att skapa goda bebyggda miljöer. Det är också av stor vikt att arkitekten har kompetenser inom ekologisk hållbarhet för att planera och designa för fossilfria lösningar i enlighet med stadens miljö- och klimatprogram 2021 – 2030. Arkitekten behöver ha erfarenhet av att hantera komplexa hållbarhetsutmaningar kopplade till förtätning i stadsmiljön. Utöver det ska arkitekten möta kraven om att skapa en stad som fungerar för alla vilket kräver kompetens inom universell utformning och trygghet.

3. I samma dokument under AUC.2232. Konsultens plan för kvalitets- och miljöstyrning, beskrivs konsultens miljöplan:

Konsulten ska efter överenskommelse vid beställning upprätta en miljöplan. Av miljöplanen ska framgå hur Konsulten kommer att genomföra sin egenkontroll. Dokumenterad egenkontroll förutsätts föreligga före granskning av handlingar.

Lista på vad planen ska innehålla

Konsulten ska säkerställa att målen i beställarens miljöprogram/miljöplan för projektet uppfylls och ska på anmodan av Beställaren redovisa sitt förslag på miljöplan för projektet.

Byggarbetsbedömningen eller SundaHus används av beställarna. Konsulten ska ha en egen licens till respektive system beroende på beställare. Här ska konsulten alltså ha fler certifikat – oklart vilka.

4. Samma dokument, rubrik utan nummer: Arbete för minskad klimatpåverkan, där står att det är viktigt att konsulten planerar för en så låg klimatpåverkan som möjligt och det ställs krav på att konsulten ska utse en klimatsansvarig som ska kunna "påverka uppdraget planering osv." Kravet på den klimatsansvarige är att den ska ha en dokumenterad utbildning "motsvarande en heldagskurs i klimatberäkningar", en internutbildning är godkänns.
5. Nästa stycke: Konsulten ska, i dialog med Beställaren, löpande arbeta med att minska uppdragets negativa klimatpåverkan på följande sätt: Låång lista antagligen kopierat från något annat uppdrag för här dyker plötsligt en energiansvarig upp. Ytterligare handlingsplaner ska tas fram. Ett nytt miljöberäkningsverktyg, klimatdeklaration – sedan ska man också vara "bekant med aktuell miljöplan"

6. Nästa stycke heter Hållbarhet och refererar till olika policys som staden har bla Arkitekturpolicyn. Här finns återigen låång en lista på "olika hållbarhetsområden" som arkitekten måste ha kunskap om, bla LCA och klimatberäkningar, designa fossilfria lösningar, ekosystemtjänster, goda ljus- och ljudmiljöer med mera med mera.
7. Sist men inte minst kommer grädden på moset. Beställaren förbehåller sig rätten att ställa ytterligare hållbarhetskrav på tjänsten som ska utföras vid förnyad konkurrensutsättning.
8. I referensprojekten ska anbudsgivaren kunna verifiera minskat klimatavtryck utifrån redovisade metoder i ett av projekten (mätbart) samtidigt som man i båda projekten ska ha arbetat med minst två av hållbarhetsaspekterna miljö, klimat, socialt och ekonomiskt.

Det tycks som om man kopierat in delar av olika dokument utan urskiljning och utan att ha en aning om vad de betyder eller innebär.

Krav på kompetens

Det går att göra motsvarande läsning om arkitektens erfarenhet och kompetens som handläggande arkitekt. Här får man återigen läsa på flera ställen i dokumentet, från allmänna krav på att konsulten ska vara så organiserad att man kan bedriva verksamheten med hög service och god kvalitet till att det räcker för den handläggande arkitekter att ha en arkitektutbildning, varit verksam i sju år och under tre år i 100 timmar varit handläggande. Jo, man kan faktiskt läsa dokumenten så.

1. *AUB.51 Prövning av anbudsgivare – tekniska och yrkesmässig kapacitet.*
Konsulten och eventuella underkonsulter ska ha erforderlig teknisk och yrkesmässig kapacitet för ramavtalets genomförande samt vara organiserad så att verksamheten bedrivs med hög service och god kvalitet.
2. *7. A4. Krav på tjänsten för Skola och Idrottsanläggningar* finns t ex beskrivet vilken kompetens som behövs för de specifika uppdragen. Det finns en lång lista under rubriken *7.1.2 Krav på konsulten*. Under *allmän kompetens* krävs bland annat att man ska ha erfarenhet av liknande uppdrag, kunna fackområdet, självständigt kunna utföra uppdrag osv. Men arkitekten ska också kunna "sätta sig in i Beställarens krav på estetik osv" –Eller "*kännedom om olika kompetensområdens samverkan.*" – olika kompetensområden inom skolan eller olika kompetensområden inom konsultgruppen? – oklart
3. Under 7.1.3 Utbildning, teknisk grundkunskap och yrkeserfarenhet i samma blir det mer precist om arkitektkompetensen.

Utbildning: Arkitektutbildning med examen i enlighet med de krav Sveriges Arkitekter ställer på yrkestitel. Yrkeserfarenhet: Minst 7 års erfarenhet som arkitekt varav minst 3 års erfarenhet i uppdragsledande ställning samt 3 års erfarenhet inom området skola och idrottslokaler.

Men det är oklart om de som lämnar på idrottsanläggningar också måste visa erfarenhet av skolbyggnader.

4. I *A4 Kompetensbilaga skola och idrottslokaler_rangordning* kommer ytterligare ett krav på handläggande arkitekt:

För samtliga Ansvariga arkitekter och Handläggande arkitekter ska personen ha genomfört minst:

a. två (2) uppdrag,

b. omfattande minst 100 h, samt,

c. vara utförda under de senaste 5 åren.

Hur görs utvärderingen?

Sveriges Arkitekter var inte nöjda med att utvärderingen i den förra upphandlingen gjordes på lägsta timpris. Nu väger man också in referenters betyg på tidigare jobb som arkitekten lämnar in. Visserligen är sådana modeller vanliga idag, men är de bra och kommer anbudsgivarna att bli likabehandlade? Referenterna ska sätta 8 betyg på arkitekterna när det gäller samarbete, tidshållning, fakturaspecifikationer, engagemang m.m. Det finns en rad anmärkningar att göra på sådana modeller. Antagligen ges över lag höga betyg. Betyg för t ex ett samarbete med en uppdragsgivare säger ingenting om hur samarbetet med annan kommer att fungera, ett högt poäng för ett smidigt projekt har ett helt annat värde än ett högt poäng för ett komplext och besvärligt.

Viktigast av allt är att anbudsgivarna inte likabehandlas. Olika uppdragsgivare sätter poäng utifrån lite olika skalor. Göteborg gör alltså ingen egen bedömning av om ni kommer att bli nöjda med arkitekternas insats överhuvudtaget utifrån de förutsättningar som staden har. Likabehandling är en grundprincip i offentlig upphandling.

På samma sätt som vid den förra upphandlingen är det oklart när Inköp anser sig ha en tillräckligt lång lista på leverantörer för att anse att det bland leverantörerna finns tillräcklig kapacitet. Omfattningen beskrivs översiktligt i volym men i övrigt inte alls. Det är oklart om och i så fall hur de beskrivningar av kapacitet som anbudsgivarna ska skicka in kommer att bedömas.

Hur görs avropen?

Projekt under ett visst värde kommer att avropas i rangordning i en modell som kallar kompetensstyrd fördelningsnyckel. Göteborg inköp har använt denna modell för andra tekniska konsulter – men frågan om den är lämpligt när det handlar om arkitekttjänster. Speciellt när det gäller uppdelningen som gjorts för tjänster inom Kulturlokaler bedömer vi att projekten är av sådan komplexitet att de arkitekter man ropar av behöver ha en samlad kompetens inom flera av de områden som listas för att kunna göra ett normalt arkitektarbete. Själva poängen med en arkitektkompetens inom detta område är att man kan väga samman och komma fram till lösningar som uppfyller alla dessa krav i en helhet.

Modellen i sig behöver förklaras, så här står det:

Men kompetensstyrd fördelningsnyckel avses den kompetensbilaga som anbudslämnare lämnat med sitt anbud. Fördelningsnyckeln är den aspekt där Beställaren gör sitt avrop hos den leverantör som har lägst rang i rangordningen. Rangordningen är avhängig utvärderingen i upphandlingen och kan innebära att en leverantör med högre pris har lägre rangordning än annan leverantör med lägre pris.

Detta innebär även att beställning görs från den Konsulten med specifik/rätt kompetens och erfarenhet inom det tjänsteområde som krävs för att utföra aktuellt uppdrag vid önskat leveransdatum.

....

Om kunskap och erfarenhet är likvärdig och fler än en Konsulten kan leverera inom angiven tidsram ska konsulten med det sammanlagt lägsta totalkostnad väljas. Med lägst totalkostnad avses den som erbjuder tjänsten till lägst pris enligt rangordningen.

Kompetensbilagan är ett exceldokument där anbudsgivaren har kryssat i vilka kompetenser de har till förfogande – till exempel handläggande arkitekt för skolor. Vi antar att Inköp menar att de sammanställer alla excelblad från arkitekterna i ramavtalet?

Vad menas med att fördelningsnyckeln är en aspekt? Kanske är det en metod, finns det andra aspekter?

Varför göra avrop från den som har lägst rang – toppas inte rangordningslistan av den som man ska avropa först, dvs högst rang – fast då förstås med lägst pris?

Varför blanda in totalkostnaden – den framgår väl inte och inte är det timpriset.

Konsekvensen att denna avropsmodell kan bli att för exempelvis Kulturlokaler kan komma i den situation att man behöver ropa av arkitekterna för ett uppdrag

”Underhållsåtgärder/restaureringar i kulturhistoriskt värdefull byggnad/miljö med traditionella byggmetoder och material” från en leverantör och BIM/CAD samordnare till samma uppdrag från en annan, tillgänglighet från en tredje och murverk från en fjärde. Hur många konsulter tror ni behövs för dessa små uppdrag?

Kontraktsvillkoren

Sveriges Arkitekter menar att man ska vara mycket försiktig med att göra avsteg från ABK09. ABK09 är ett branschöverenskommet avtal och syftar till att jämka samman beställares och leverantörs intressen. I värsta fall kan avvikelser från ABK09 innebära att arkitektens ansvarsförsäkring inte gäller. En seriös leverantör kan avstå att lämna anbud bara av det skälet. I denna upphandling görs förändringar i princip på varje punkt i grundavtalet, i de flesta fall helt i onödan.

Det är dessutom inte ens tydligt vad det är som gäller egentligen i upphandlingsunderlagen. Det finns t ex två beskrivningar när det gäller hur vitesbelopp ska beräknas, 3 000kr eller 5

procent av uppdragets värde per vecka? I maximalt 10 veckor eller högst upp till 50% av avropets värde? Konsulten ska också ta ansvar för varor som levereras i uppdraget – det är knappast troligt att några sådana kommer att levereras.

De sammanlagda villkorsförändringarna gällande upphovsrätt och äganderätt, villkor för förtida upphörande, avbeställning och hävning med mera bör ses över för att bli rimligare och bättre stämna med praxis.

Denna upphandling är exempellös när det gäller brist på förståelse och ambition när det gäller att göra en upphandling som gagnar dem som ska använda avtalen – både leverantörer och stadens förvaltningar och bolag. Det är upprörande hur det ens är möjligt att en av Sveriges största upphandlare ens kan gå ut med denna upphandling. Bristen på kunskap är skriande, omsorgen om skattepengar obefintlig och arrogansen total.

Med vänliga hälsningar,

Arkitekt SAR/MSA

Katarina O Cofaigh

Upphandlingsstrateg